

Znanje nije roba?

NEVEN BUDAK

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

doi: 10.3935/rsp.v16i2.860

Jedno od polazišta studentskog prosvjeda– da znanje nije roba– ne može se braniti. Znanje je svakako roba, jer se prodaje i postiže svoju cijenu na tržištu, ovisno o ponudi i potražnji, te kvaliteti. Svaki student koji danas tvrdi da znanje nije roba nakon stjecanja diplome, a i bez nje, prodavat će svoje znanje i od toga živjeti, bez obzira na to hoće li raditi u struci ili ne. Napokon, to je i osnovni cilj obrazovanja. Netko se može obrazovati i iz čiste ljubavi prema znanju, pa kasnije to ne koristiti kako bi osigurao egzistenciju, ali to znači da mora imati osigurane druge izvore prihoda (prema riječima prosvjednika: mora biti bogat).

Međutim, to samo po sebi ne opravdava naplatu školarina od strane države, odnosno javnih učilišta. Korisnost obrazovanja mora se procjenjivati iz dva aspekta: onog pojedinca i onog društvenog. Obrazovanje svakako donosi korist pojedincu, pa bi to opravdalo naplatu (dijela) obrazovnog procesa, budući da pojedinac kupuje znanje koje će kasnije preprodavati po višoj cijeni. No istovremeno, obrazovanje je važno i društvu kao cjelini. Veći broj obrazova-

nih pojedinaca omogućava veću razinu BDP-a, od čega korist imaju ne samo oni obrazovani i članovi njihovih obitelji, nego i svi oni koji nisu stekli (dovoljno) obrazovanje. Ta se korist ostvaruje ne samo kroz veća primanja i veći broj radnih mjesta (što mogu osigurati samo oni koji imaju dovoljno znanja da bi pokrenuli proizvodnju ili pružali razne usluge), nego i kroz sredstva potrebna socijalnoj državi, kao i kroz društvenu stabilnost i osjećaj općeg zadovoljstva (u čemu važnu ulogu imaju obrazovane političke i birokratske elite i »proizvođači« kulture).

Zbog toga mora postojati društveni interes da se što prije i što kvalitetnije obrazuje što veći broj stručnjaka, iz čega slijedi da država mora ulagati dovoljno sredstava kako bi obrazovanje za sve koji zadovolje određene kvalifikacijske pragove bilo besplatno, tj. dostupno. Tako financirani pojedinci moraju snositi odgovornost prema društvu koje u njih ulaže, a ta se odgovornost očituje u kvaliteti njihova rada. Obrazovanje nije prirodno pravo, nego pravo koje se stječe postizanjem kvalifikacija.